

Hansaray - Gözyaşı Çeşmesi

Han Sarayı'nın içinde destansı bir çeşme: 'Gözyaşı çeşmesi'... Hala tüm şiirselliği ile bir köşede durmaktadır. Mermer işçiliğinin tüm inceliklerinin sergilendiği çeşme hala sessiz sessiz ağlar gibidir. Her ne kadar yeri değiştirilmiş olsa da, damla damla gözyaşlarını akıtırken çıkardığı akustikten eser kalmasa da dünya edebiyatının en ünlü şiiirlerinden biri bu çeşme için kaleme alınmıştır. Çar'a başkaldırarak sürgün yıllarını Bahçesaray'da geçiren Puşkin, Han Sarayı'nın bir köşesinde kalırken 'Bahçesaray Çeşmesi' şiirini yazacaktır. Bu şiirde Bahçesaray ismini kullandığı için Ruslar Bahçesaray ismini değiştirmeye cesaret edemeyecektir. Akıyar'ın Sivastopol, Akmesid'in Simferopol olmasının aksine... Bahçesaray tıpkı mermer çeşmenin gözyaşı dökmesi gibi içten içe gözyaşı dökerken ismini bu gözyaşları sayesinde koruyacaktır.

Tatar atlılarının cesur akınlarının nal seslerini hatırlatan dizelerinde Han Sarayı'ndaki hüznü bir öyküyü anlatacaktır Puşkin. Aslında şair, Bahçesaray Çeşmesi'nin hüznünde kendi Afrikalı köklerini de bulur. Puşkin'inki daha farklı bir hüznüdür. Şairin, çeşmenin ve Bahçesaray'ın hüznü, Kırım hanlarının akınlarındaki uğultulardan süzülen şiirsel bir ahenge dönüşür.

Puşkin'in Bahçesaray çeşmesi şiirinin Kırım Tatar lehçesiyle çevirisinde atlarıyla uçarcasına baskına giden süvariler şöyle anlatılır:

'Han sarayı titislenip, boşap kaldı; / Kırım-Giray kene ketti onı taşlap;

Tümen-tümen askerinen yat illerge, / Yat illerge yolga çıktı sefer başlap.

O kene de kasırgalı soğuşlarda / Küskünlenip, kanga suvsap at oynata,

Lakin hannın yureginde başka türlü / Duygularının alevleri gizli yata.'

Bugünün Türkçesiyle Gözyaşı Çeşmesi'ne de şöyle sesleniyor Puşkin:

'Aşk fıskiyesi, ölümsüz çeşme! / Sana armağan olarak iki gül getirdim.

Seviyorum bitimsiz konuşmanı / Ve şiirsel gözyaşlarını senin.

Çiseyen gümüşü tozların / Serin çiğlerle kaplıyor beni:

Ak, ak durmaksızın sevinçli pınar! / Anlat, anlat bana bildiklerini'

(Çeviri: Ataol Behramoğlu)

<http://yenisafak.com.tr/yazarlar/AkifEmre/kirim-ikinci-endulus/50562>